

Rudolf Steiner
Antroposofie – Saturnusweg

ADRIAAN BEKMAN

**RUDOLF
STEINER**

**ANTROPOSOFIE
SATURNUSWEG**

cichorei

Bekman, Adriaan

Rudolf Steiner – antroposofie – Saturnusweg / Adriaan Bekman –
Amsterdam: Cichorei, www.uitgeverijcichorei.nl

© 2015 Adriaan Bekman

ISBN 978 94 91748 40 0

Redactie, omslagontwerp, layout en zetwerk: Jaap Verheij

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar
gemaakt, door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere
wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.
*No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or
any other means, without written permission from the publisher.*

Inhoudsopgave

Voorwoord	7
Aanleiding	10
Vereniging – organisaties – impuls	12
1 Rudolf Steiner en de menselijke ziel	16
Rudolf Steiner: van filosoof tot antroposoof	16
De ingreep – De ‘Weihnachtstagung 1923’	18
Zielenscholing	19
De grondsteen is het beeld van de mensenziel	20
De statuten vormen het beeld van de nieuwe gemeenschap	21
De Klassenuren en het beeld van de nieuwe Hogeschool	22
De Michaëlschool	24
Rudolf Steiner en Ita Wegman	26
De nieuwe stap	27
Het introduceren in de westerse cultuur van karma en reïncarnatie	30
Het herkennen van Christus in de ethersfeer	32
Wat betekent dit voor ons praktische zielenleven?	32
De vrucht van het werk	33
Tot slot	35
2 Nieuwe impulsen	36
Michaëlbrieven aan de leden als aanzet tot de Saturnusweg: ik en gemeenschap	37
Das Initiatenbewusstsein (GA 243)	38
Karmavoordrachten als aanzet tot de Saturnusweg: het nieuwe mysterie	48

Werkgebieden als vernieuwingsimpuls in de
samenleving: preparaten in de maatschappelijke
composthoop 51
Het economisch leven als dienst aan de ander 56
De mens is bij zichzelf aangekomen: vrijheid in het
denken, vrijheid in het willen, vrijheid in het
oordelen 59
Alles baseren op het 'ik' van de mens, dat gewekt wordt
in de ziel 67

3 Oefenstof voor de Saturnusweg 70

De nieuwe scholingsweg van de ziel in ons
georganiseerde leven: de Saturnusweg 70
Een taal van de ziel die betekenis heeft in het
georganiseerde leven 76
Methodologie van de sociale scholingsweg van de
ziel 80
De natuurwetenschappelijke methodologie 85
De geesteswetenschapsmethodologie 86

4 Kerngedachten van de antroposofie 88

De Michaëlbrieven 89
De grondsteenlegging 101
Michaël en Christus: het zonnemysterie 104

Tot slot 113

Aanbevolen literatuur 114

Voorwoord

Antroposofie en de werking van antroposofie in de wereldgemeenschap hebben een meer dan honderdjarige historie. Antroposofie is tot op de dag van vandaag een inspiratie voor veel mensen maar zij is voor veel mensen ook een bron van ergernis. Hoe het ook zij, antroposofie is in haar werking mogelijk een van de weinige nieuwe mondiale spirituele bewegingen die waarde heeft toegevoegd zowel aan het spirituele leven als aan het praktische leven van mensen in deze wereld. Zij is er bovendien niet alleen voor zichzelf en voor antroposofen maar zij is er voor de wereld en haar bevolking. Dat is uniek en verdient bewondering.

Antroposofie raakt aan een vraagstuk dat veel mensen in de wereld bezighoudt: het vraagstuk hoe zij hun innerlijke wereld in een goede verhouding kunnen brengen met de uiterlijke wereld, hoe zij spiritualiteit en het praktische leven op een goede manier met elkaar in verbinding kunnen brengen. Dit blijkt voor veel mensen een moeilijke opgave. We hebben een rijk innerlijk leven dat zoekt naar bronnen van inspiratie en we hebben een druk praktisch leven dat zoekt naar ordening en beheersing.

Antroposofie kan deze twee werelden met elkaar verbinden. Zij is zowel een scholingsweg voor de ziel als een leer voor praktisch handelen. Dat is zichtbaar geworden in de landbouw, in het onderwijs, in de gezondheidszorg en op andere maatschappelijke gebieden.

Antroposofie is in die hoedanigheid echter tevens zeer kwetsbaar. De persoonlijke spirituele verlangens van mensen en de praktische richtlijnen voor hun maatschappelijk handelen kunnen in de ziel van de mens met elkaar concurreren. Waar

gaat het mij om? Gaat het mij om een scholing van de eigen ziel of gaat het om het verbeteren van de werldsamenleving?

In de wereld van de antroposofen lopen deze twee draden eveneens honderd jaar uiteen. Er zijn mensen die met antroposofie primair tot een verlicht bewustzijn willen komen en er zijn mensen die allereerst vanuit antroposofische inzichten tot een betere wereld willen komen.

Dit weerspiegelt mijn inziens de innerlijke strijd van haar pionier, Rudolf Steiner. Allereerst als leraar opererend, opende hij voor mensen een nieuwe weg om tot een hoger bewustzijn te geraken. Daarnaast en gaandeweg steeds meer opende hij, in dialoog met anderen, praktische wegen om tot een verrijkt maatschappelijk proces te komen. Nog altijd en ook vandaag is dit spanningsveld te onderkennen in het antroposofische veld en in haar ontwikkelingsproces in de brede gemeenschap.

In mijn opvatting zijn juist deze twee kanten van de antroposofie wezenlijk en met elkaar in verbinding te brengen. Enerzijds is het praktische leven van de moderne mens op zich al een scholingsweg, nu de mens op zichzelf is komen te staan en zoekt naar de bronnen van zijn en worden. Anderzijds is de scholing van de ziel voor iedere mens mogelijk geworden die bereid is een oefenweg te gaan en zich maatschappelijk in te zetten voor het goede.

In de laatste jaren van Rudolf Steiners leven werkte hij aan de verbinding van deze twee kanten van de antroposofie. Na hem hebben anderen dit geprobeerd verder te brengen. Het bleek en blijkt een moeizaam proces te zijn.

Ook ikzelf ga deze weg en worstel om deze verbinding tot stand te brengen en met leven te vullen. Ik ben ervan overtuigd geraakt dat we nog nauwelijks in staat zijn geweest deze nieuwe paradoxale weg van zijn en worden, deze dialogische

scholingsweg van de ziel, te openen. Maar ook ben ik ervan overtuigd dat dit de nieuwe scholingsweg van de ziel is, een weg voor de individuele ziel door de gemeenschap van mensen heen.

Dat wat het leven mij tot nu toe aan inzichten en ervaringen heeft gebracht op deze paradoxale weg, deze scholingsweg van de ziel, wil ik in dit boek documenteren. Het kan anderen die zich met antroposofie en het hier aangesproken vraagstuk bezighouden, bemoedigen deze nieuwe scholingsweg van de ziel geïnspireerd te gaan.

Aanleiding

Crises in de antroposofische context

In 1923 constateerde Rudolf Steiner dat het werk onder de titel antroposofie is mislukt. Hij noemt het een ‘Trümmerhaufen’, een puinhoop. Het eerste Goetheanum is afgebrand, de boekwinkel failliet, de sociale beweging en de ondernemingsassociatie mislukt, de vereniging in wanorde, en daarnaast is de druk van de leden op Rudolf Steiner om persoonlijke karmische adviezen te krijgen bijna ondraaglijk voor hem.

Hij besluit tot een radicale wending. De antroposofische impuls zal vanaf nu in de harten worden gelegd van mensen die zich daar persoonlijk mee willen verbinden en er verantwoordelijkheid voor willen nemen. Hij grondvest een nieuwe Antroposofische Vereniging waarvan hij zelf de voorzitter wordt en die speciaal bedoeld is, te beantwoorden aan de impulsen van jonge mensen. Hij formuleert de grondsteen, ‘Menschenseele’, en ontwerpt de statuten van de nieuwe vereniging als een open vereniging voor alle mensen van goede wil. Hij richt de Hogeschool voor Geesteswetenschappen in en start de eerste klasse. En hij concentreert zich sinds deze ‘Weihnachtstagung’ volstrekt op het openen van een nieuwe scholingsweg voor de ziel, de Saturnusweg.

We zijn nu meer dan 90 jaar verder en we kunnen ons afvragen wat er is geworden van deze radicale ingreep die Rudolf Steiner in 1923 inzette. In dit boek wil ik dat onderzoeken. Ik concentreer mij op de kernvragen die verbonden waren en zijn met Steiners ingreep. Deze kernvragen kan men mijns inziens als volgt verwoorden: